

İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı hakkında kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 25 . V . 1942 - Sayı : 5114)

No.
4222

Kabul tarihi
20 . V . 1942

Bölüm - 1

Sandığın kurulması ve idaresiyle ilgili hükümler

BİRİNCİ MADDE — İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı adıyla Ankara'da hükmi şahsiyeti haiz bir sandık kurulur. Sandık, Maliye vekâletine bağlı ve 3460 sayılı kanun hükümlerine tabidir.

İKİNCİ MADDE — İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı aşağıdaki fıkralarda yazılı kurumların tekaütlük işlerini görür:

- a) 3460 sayılı kanun ile kurulan umumî murakabe heyeti;
- b) Aynı kanunun 1 ve 50 nci maddelerinde yazılı İktisadi Devlet teşekkülleri;
- c) Aynı kanunun 26 ncı maddesinde yazılı müesseseler;
- d) Maden tetkik ve arama enstitüsü,
- e) Elektrik işleri etüd idaresi;
- f) Sermayesinin en az yarısı Devlete veya İktisadi Devlet teşekküllerine ait şirketler;
- g) 151 sayılı kanunla kurulan Ereğli kömür havzası sağlık teşkilâtı ve amele birliği;
- h) Bu kanunla kurulan sandık memurları.

Bu bölümde geçen kurum tâbirinden bu maddede yazılanlar anlaşılır.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunla konulan haklardan aşağıdaki fıkralarda yazılanlar faydalanır:

- a) Aylıkları 3659 sayılı kanunun 2 nci maddesiyle 9 ncü maddesinin birinci fıkrası hükmüne tabi daimî memurlar;
- b) Aylıkları aynı kanunun 3 ncü maddesi hükmüne tabi olan Umumî murakabe heyeti reis ve âzalarıyla umum müdür ve muavinleri;
- c) Aylıkları aynı kanunun 10 ncü maddesi hükmüne tabi olanlardan (İş kanunu hükümlerine göre sigorta hakları gözetilenler hariç) daimî kadrolara girilen memur ve müstahdemler.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Sandığı, idare meclisi idare eder. İdare meclisi, Maliye vekâletince ve Sümerbank, Etibank, Toprak mahsulleri ofisi, Devlet ziraat işletmeleri kurumu, Türkiye şeker fabrikaları anonim şirketi idare meclislerince seçilecek birer âzadan tereküp eder. İdare meclisi âzalarının müddeti üç yıldır. İdare meclisi her yıl kendi âzası arasından bir reis seçer. Müddeti biten âza yeniden seçilebilir. Sandık müdürü idare meclisinin tabii âzasıdır.

İdare meclisi reisi ile seçilmiş âzasından kurumlarda memur bulunanlara, uhdelerinde 3460 sayılı kanunun 45 nci maddesinin son fıkrasında yazılı munzam vazifelerden biri bulunmamak şartıyla, ayda yüz lirayı geçmemek üzere bir ücret verilebilir. Maliye vekâletince seçilecek âza da memur ise aynı ücreti alabilir.

Memurlar dışında seçilenlere kadroda yazılı ücret verilir.

BEŞİNCİ MADDE — Sandığı, müdür temsil eder. Mahkemelerde sandık hukuku Hazine veya kurumlar avukatları tarafından da takip olunabilir.

ALTINCI MADDE — İdare meclisi sandık muamelâtını tanzim, gelirlerini takip ve tenmiyesini temin eder. Sandık müdürlüğünce hazırlanan yıllık bütçe ve kadroları tetkik ve tasdik ile Maliye vekâletinin tasvibine arzeyler. Bundan başka:

- a) Bu kanuna göre bağlanacak maaşlarla verilecek tazminat ve ikramiyelere ait tahsis evrakını tasdik eder;
- b) Sandığın yıllık blânço ve kâr ve zarar hesaplarını hazırlıyarak Umumî murakabe heyetine verir;
- c) Sandığın malî durumu yeni tedbirler alınmasını icabettirdiği takdirde keyfiyeti Maliye vekâletine bir raporla bildirir ve nizamname ile tâyin edilecek vazifeleri de görür.

YEDİNCİ MADDE — İdare meclisi, en az, 15 günde bir toplanır. Toplantı ve müzakerelerde bulunan âza, beşten az olamaz.

SEKİZİNCİ MADDE — Sandık müdürü ve muhasebecisi idare meclisinin inhasıyla Maliye vekili, şef ve daha yukarı derecedeki memurlar müdürün inhasıyla idare meclisi ve diğer memur ve müstahdemler de müdür tarafından tâyin olunur. Sandık müdürünün aylığı 3659 sayılı kanunun 3 nci maddesine göre verilir.

DOKUZUNCU MADDE — Sandığın gelirleri şunlardır:

- a) Üçüncü maddede yazılı memurların aylıkları tutarının tamamı üzerinden, mensup oldukları kurumlara her ay kesilen % 5 ler ile aynı miktar üzerinden kurumlara her ay verilen % 5 ler;
- b) Hizmete alınan memurların ilk tam aylıklarından kesilen % 25 ler ile aylıkları artanlardan ilk tam aylıklarının artış farkları;
- c) Memurların aylıklarından kesilen inzibatî para cezaları;
- d) 15 nci madde mucibince alınan % 10 lar;
- e) Kurumlarda pul bayiliği yapan memurların aldıkları satış aidatının % 75 leri;
- f) Sandığın gelirlerinin nemalandırılmasından hâsıl olan kârlar ve diğer müteferrik gelirler ve teberrular.

Memura kanuni, idari ve hükmi sebeplerle aylığının eksik verilmesi (a) ve (b) fıkralarındaki aidat miktarını azaltmaz.

ONUNCU MADDE — Sandığın mevcutları ve alacakları, Devlet mallarının hak ve rüçhanlarını haizdir. Sandığın gelirleri bilûmum vergi, resim ve harçlardan muaf olduğu gibi haciz ve temlik de edilemez.

ON BİRİNCİ MADDE — Memurların bu kanun ile iktisap ettikleri tekaütlük ve tazminat hakları, aylıkları tutarının tamamı üzerinden 9 ncu maddeye göre kesilen aidatın ilgili bulunduğu ay başından itibaren başlar.

Memur, ancak asli hizmeti üzerinden tekaütlük hakkı iktisap edebilir.

Fiili hizmet müddeti, sandık aidatının verildiği müddete göre hesap edilir.

ON İKİNCİ MADDE — İhtisas mevkii aylığı alan veya 3 ncu maddenin (b) fıkrasında yazılı olan memurların tekaütlük aidatı, tahsil vaziyetlerine ve hizmet müddetlerine nazaran 3659 sayılı kanun hükümlerine göre bulunmaları lâzım gelen derece aylığı tutarı üzerinden hesap edilir. Bunlar terfi müddetlerini doldurdukça iktisap ettikleri derece aylığı, aidatlarına esas olur.

Üçüncü maddenin (c) fıkrasında yazılı olanların almakta oldukları ücretlerin 3659 sayılı kanunda yazılı derecelere göre muadili dereceleri bulunarak haklarında bu derecelerde bulunan memurlar gibi ve birinci fıkraya hükümlerine göre muamele olunur. Ancak bu şekilde muamele yapılması kendilerine bu kanun hükümleri dışında bir hak vermez.

Bu maddede yazılı memurlar tekaütlük aidatına esas olan aylıklara göre hak kazanırlar.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Maliye vekili, her beş yılda en az bir defa sandığın malî durumunu mütehasşışlarına inceletir. Bu incelemelerin sonunda bu kanuna göre yapılacak tediyelerin veya aidatın değiştirilmesi neticesine varılırsa, alınacak tedbirler, bir kanun lâiyhası ile Büyük Millet Meclisine arz olunur.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Dokuzuncu madde mucibince tahsil edilen sandık gelirleri tahsillerinden en geç on beş gün içinde kurumların tediye ile alâkalı memurları tarafından sandığa gönderilir. Bu müddet içinde gönderilmeyen veya eksik tahsil edilen sandık gelirleri tediye ile alâkalı memurlardan yüzde on fazlasıyla Tahsili emval kanununa göre tahsil olunur. Ancak tahsil olunamıyan sandık gelirleri asılları kurumlardan alınır.

✕ **ON BEŞİNCİ MADDE** — Tekâüt, mâlûliyet, dul ve yetim aylıkları tahsisinde, tazminat verilmesinde sandığı ilgilendiren muamelelerle bu kanunda yazılı olmayan hallerde «Divanı muhasebata ait olan hükümler hariç» 2904 sayılı kanunun 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 33, 34 ve 39 ncu maddeleriyle 4001 sayılı kanunun 5 ve 19 ncu maddelerinin bu kanuna aykırı olmıyan hükümleri tatbik olunur.

Şu kadar ki, bu kanun hükümlerine göre bağlanacak tekaüt aylığı, fiili hizmet müddeti aynı olan bir alt derecedeki Devlet memuruna 1683 sayılı kanun mucibince bağlanacak tekaüt aylığını geçemez. Ancak son bulunduğu memuriyette iki terfi müddetini dolduranlara bulunduğu derece üzerinden tekaüt aylığı bağlanır. Dul ve yetim aylıkları da bu hükme göre hesap olunur.

ON ALTINCI MADDE — İdare meclisince verilen ve memurların haklarıyla ilgili olan kararlar aleyhine alâkadarlar tarafından tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Maliye vekâletine itiraz edilebilir. Bu hususta itiraz tarihinden itibaren bir ay içinde vekâletçe verilerek alâkadarlara yazı ile tebliğ edilen kararlar aleyhine Devlet şûrasına 90 gün içinde müracaat olunabilir.

Bu maddede yazılı müddetler içinde itiraz edilmeyen kararlar katilesir.

İtirazlar, tahsis muamelesini veya yapılacak tediyeleri durdurmaz.

Bölüm - 2

Tekaüt sandıklarının ilgilendiren hükümler

ON YEDİNCİ MADDE — Kanunla kurulu tekaüt sandıklarıyla ilgili memur ve müstahdemler, fiili hizmet müddetleri 25 yılı ve yaşları 50 yi doldurmak şartıyla tekaütlüğünü isteyebilirler. Sandıklarla ilgili kurumlar 25 fiili hizmet yılını dolduranları tekaüt edebilir.

30 fiili hizmet yılını dolduranlara veya ailelerine 4001 sayılı kanunun 15 nci maddesine göre ikramiye verilir.

Yetim maaşları kız çocuklara 25, erkek çocuklara 19 yaşını dolduruncaya kadar verilir. Evlenen kız çocukların maaşları kesilir.

ON SEKİZİNCİ MADDE — 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi olanlar dan kanunla kurulan tekaüt sandıklarıyla ilgili kurumlardaki bir vazifeye veya bu kurumlardan 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi bir hizmete veya bu kurumların birinden diğerine geçmiş ve geçecek olanların tekaütlüğe esas olan fiili hizmet müddetleri aşağıdaki şartlarla birleştirilerek yürütülür:

a) 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi olanlardan yukarıda yazılı kurumlara geçenlerin her fiili hizmet yılı için son asli maaşlarının iki misli, ayrıldıkları yerlerin tekaüt tahsisatından ilgili sandığa toptan yatırılır.

Yıl kesirleri tam ve yatırılan paranın yarısı memur aidatı ve yarısı da kurumlarca yatırılan para sayılır;

b) Yukarıda yazılı kurumlardan 1683 sayılı kanun hükümlerine tabi bir hizmete geçenlerin ilgili sandığa yatırdıkları aidat ile bunlar için kurumlarca yatırılan paralar yüzde dört faiziyle birlikte geçtikleri yerlerin veznelere veya tekaüt sandıklarına toptan yatırılır;

c) Yukarıda yazılı kurumların birinden diğerine geçilmesi halinde (b) fıkrasındaki hükümler tatbik olunur;

d) Yukarıdaki fıkralarda yazılı şartların gecikmesi memur haklarının temin ve tediyesini durdurmaz;

e) 3575 sayılı kanun ile 3803 sayılı kanunun 18 nci maddesine göre kurulan tekaüt sandıklarına dahil olanlarla 3137 sayılı kanunun 41 nci maddesinde yazılanlar hakkında bu madde hükmü tatbik edilmez.

ON DOKUZUNCU MADDE — Kanunla kurulu tekaüt sandıklarına borçlu olanlardan 18 nci maddeye göre bir hizmetten diğerine geçenlerin borçları, tabi olduğu şartlarla tahsil edilmek üzere, ilgili sandıklara veya yerlere devrolunur. Ancak yüzde beş borçlandırılmak suretiyle geriye doğru tekaüt hakkı kazanmış olanların borçlarının tamamı, iki misline çıkarılarak, tahsil edilir.

YIRMİNCİ MADDE — İlgili sandıklardan aidatını almış olanlar hakkında 18 nci madde hükmünün tatbiki bu aidatın alındığı tarihten itibaren yüzde beş faizi ile birlikte derhal toptan ödenmesine bağlıdır.

YİRMI BİRİNCİ MADDE — 1683 sayılı kanuna veya bunlardan evvelki hükümlere göre veya kanunla kurulu tekaüt sandıklarından tekaüt maaşı alanlar, bu sandıklarla ilgili kurumlarda tekaüde esas bir hizmete alındıkları takdirde sandıklarla tekrar ilgilendirilmez ve tekaüt maaşları da buralarda hizmetleri devam ettikçe kendilerine verilmez. Harp mâlûlleri bu kayıtlardan müstesnadırlar.

Ancak sandıktan tekaüt maaşı tahsisi suretiyle ayrıldıktan sonra, evvelce müstahdem buldukları kuruma tekrar intisap edenler sandıkla ilgilendirilerek haklarında 1683 sayılı kanunun 7 nci maddesi hükümleri tatbik olunur.

YİRMI İKİNCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununa göre kurulan tekaüt sandığı hakkında da bu kanun hükümleri tatbik olunur. Bu bankanın ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankası (Emniyet sandığı dahil) ile Emlâk ve Eytam bankasının mevcut tekaüt sandıkları, sandıkları ile sandığa dahil memur ve müstahdemlerinin müktesep hakları mahfuz kalmak şartıyla faaliyetlerine müstakillen devam ederler.

Muvakkat hükümler

MUVAKKAT BİRİNCİ MADDE — 13 nci madde mucibince yapılacak ilk tetkik, bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde icra olunur.

MUVAKKAT İKİNCİ MADDE — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, bu kanunla tekaütlük hakkı verilen hizmetlerde ve Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasında bulunanların ikinci maddede yazılı kurumlarda (Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası dahil) veya bunların yerini tuttuğu mülga müessese, idare ve şirketlerde geçirdikleri hizmet müddetlerinin en çok son on yılı 11 nci ve muvakkat 4 nci maddelere göre tesbit olunan fiili hizmet müddetlerine aşağıdaki kayıtlarla eklenir:

a) On yıla kadar geçen hizmet müddetlerini fiili hizmet müddetlerine ekletmek isteyenler, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde mensup oldukları kurumlar vasıtasıyla sandıklara müracaat ederler.

b) Vaktinde müracaat edenlerin on yıl içinde aldıkları aylık tutarlarının mecmuunun % 10 u alâkalı sandıklarca, namlarına borç yazılır.

Bu borçlar, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden beşinci ay başından başlamak üzere her ay kesilen tekaütlük aidatından başkaca 9 ncu maddedeki esaslara göre, aylıkları tutarının tamamından % 5 kesilerek tahsil olunur.

c) Borçlarını ödemediği tazminat almak suretiyle sandıklarıyla alâkaları kesilenlerin borç bakiyeleri, tazminatlarından indirilir. Tekaiüt edilenlerin borç bakiyeleri de tekaüt aylıklarından % 5 kesilmek suretiyle tahsil olunur.

Ölenlerin borçları aranmaz.

MUVAKKAT ÜÇÜNCÜ MADDE — İkinci maddede yazılı kurumlarla bunların yerini tuttuğu mülga müessese, idare ve şirketlerde bulunmuş olupta bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bir kanunla tekaütlük hakkı verilen bir hizmette bulunanların bu hizmetlerde geçirdikleri en son on yıl, fiili hizmet müddetlerine muvakkat 2 nci madde hükmüne göre eklenir. Bu madde hükmünden istifade edenler 1683 sayılı kanunun şümülüne giren hizmetlerde buldukları takdirde buldukları yerlere karşı borçlanırlar.

MUVAKKAT DÖRDÜNCÜ MADDE — 3460 sayılı kanunun muvakkat maddesinin (e) fıkrası hükümlerine göre tekaüt sandığı aidatı verenler hakkında bu aidatın verildiği müddet için dahi bu kanun hükümleri tatbik olunur.

MUVAKKAT BEŞİNCİ MADDE — 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesiyle 3028 sayılı kanun hükümlerine tabi tutulmuş olanlar hakkında bu kanunun 18 ve 20 nci maddeleri hükümleri aşağıdaki şartlarla tatbik olunur:

a) Haklarında 18 nci maddenin tatbik edilmesini isteyenler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde bağlı oldukları idare ve kurumlar vasıtasıyla ilgili yerlere veya sandıklara müracaat ederler.

b) Vaktinde müracaat edenlerden:

1. 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesiyle 3028 sayılı kanun hükümlerine göre sandıklarla ilgilendirilmeyenler, sandıklara aidat ödemedikleri müddet içinde almış oldukları aylıkların tutarının mecmuunun % 5 ini sandıklara borçlanırlar. İlgili kurumlar bu % 5 lerin muadilini ilgili sandıklara toptan öderler.

2. 2159 sayılı kanunun 7 nci maddesiyle 3028 sayılı kanun hükümlerine göre tazminat alarak sandıklarla ilgilenenler aldıkları parayı sandıklara veya ilgili yerlere borçlanırlar. Bu tazminattan kesilen vergiler Hazinece sandıklara toptan ödenir.

c) (b) fıkrasına göre tahakkuk eden borçlar 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tabi idare ve kurumlardan hizmet mukabili alınan aylık, her türlü ikramiye ve tahsisat (muvakkat tazminat ve fevkalâde zam hariç) ve tekaüt sandıklarından alınan aylık ve tazminatın tamamı üzerinden % 10 kesilerek tahsil olunur.

Ölenlerin borçları aranmaz.

d) Bu kanun yürürlüğe girmeden evvel tekaüt edilenler hakkında bu maddede hükümleri tatbik edilmez.

MUVAKKAT ALTINCI MADDE — 2921 sayılı kanunun muvakkat üçüncü maddesinin (f) fıkrasına göre borçlandırılmalarını istememiş olanlar hakkında, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde İnhisarlar idaresi vasıtasıyla İnhisarlar tekaüt sandığına müracaat etmek şartıyla 2921 sayılı kanunun muvakkat üçüncü maddesi hükümleri tatbik olunur.

MUVAKKAT YEDİNCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti Ziraat bankasından tekaütlük aidatı ve yardım sandığından para alarak ayrılan ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte tekaütlük hakkı veren bir hizmette bulunupta 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre beyanname vermemiş olanların sakıt olan tekaütlük hizmet müddetleri, aşağıdaki kayıtlarla tekaütlük fiili hizmet müddetlerine eklenir.

a) Sakıt olan tekaütlük hizmet müddetlerini tanıtmak isteyenler, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde halen buldukları dairelere veya mensup oldukları kurumlar vasıtasıyla sandıklara bir beyanname ile müracaat ederler;

b) Vaktinde müracaat edenlerin evvelce aldıkları paraların tamamı 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre, alâkalı daire ve sandıklarca, namlarına borç yazılır.

c) (a) fıkrasına göre verilen beyanname 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre beyanname verilmesi halinde şimdiye kadar alınan aylıklardan ödenmesi icabeden paralar gösterilir ve bu paralara ödenmesi lâzımgelen tarihlerden itibaren % 5 faiz yürütülür; faizi ile birlikte baliği % 5 faizle ve 3 senede ödenmek üzere müsavi taksitlerle alâkalılardan tahsil olunur. Bu borç, ölüm halinde sakıt olmaz.

(b) fıkrasında yazılı borç miktarından (c) fıkrasında yazılı borç miktarı (faizler hariç) indirildikten sonra bakıyesi 3202 sayılı kanunun 62 nci maddesine göre tahsil olunur.

MUVAKKAT SEKİZİNCİ MADDE — 21 nci maddede yazılı mütekaütlerden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, kanunla kurulu tekaüt sandıklarıyla ilgilenmiş olanlar:

a) Sandıklarla ilgilerini kesmek istedikleri takdirde bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde ilgili kurumlar vasıtasıyla sandıklara müracaat ederek ödedikleri aidatı % 4 faiziyle birlikte geri alırlar. Kurumların bu memurlar için ödedikleri paralar da % 4 faiziyle birlikte kurumlara geri verilir.

b) Müddeti içinde müracaat etmedikleri takdirde bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel iktisap ettikleri hakları muhafaza ederler.

MUVAKKAT DOKUZUNCU MADDE — Bu kanunun ikinci maddesinde yazılı kurumlarda, 3460 sayılı kanunun muvakkat maddesinin (e) fıkrası hükümlerine göre, tekaüt sandığı geliri olarak toplanan paralarla buna ait hak ve vekibeler bu kanunla kurulan İktisadi Devlet teşekkülleri tekaüt sandığına intikal eder. Kurumlar bu paraları ve bunlarla ilgili kayıtların ve evrakın asıl veya suretlerini bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde sandığa vermeğe mecburdurlar.

MUVAKKAT ONUNCU MADDE — 3308 sayılı kanunun 13 ncü maddesiyle kurulan yardım sandığı kaldırılmıştır. Devlet ziraat işletmeleri kurumu memur

ve müstahdemlerinin yardım sandığına yatırdıkları aidat ve ikramiyelerle bunların faizleri kendilerine iade olunur.

Son hükümler

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde tatbik suretini gösterir bir nizamname yapılır.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanuna aykırı hükümler kaldırılmıştır.

YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

YİRMİ ALTINCI MADDE — Bu kanunun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yerine getirir.

22 mayıs 1942

Cumhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası

21 . V . 1942 ve 1/589

Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cumhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası

22 . V . 1942 ve 4/284

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları

Cilt Sayfa

16 48

24 212,244:267,268:302

25 87:101,213:218